

**PENTERJEMAHAN DALAM MEDIA AUDIOVISUAL  
– TELEVISYEN : SATU ANALISIS MESEJ**

**HASURIA BT. CHE OMAR**

**UNIVERSITI SAINS MALAYSIA**

**2004**

PENTERJEMAHAN DALAM MEDIA AUDIOVISUAL  
– TELEVISYEN : SATU ANALISIS MESEJ

oleh

HASURIA BT. CHE OMAR

Tesis diserahkan untuk memenuhi keperluan bagi  
Ijazah Doktor Falsafah

Februari 2004

## PENGHARGAAN

Alhamdulillah, akhirnya tesis ini berjaya dihasilkan dengan sempurnanya. Terima kasih saya ucapkan kepada Universiti Sains Malaysia (USM) kerana telah membiayai pengajian ini. Terima kasih yang tidak terhingga kepada Profesor Mashudi Haji Kader, penyelia utama kajian ini yang telah memandu penghasilan tesis, mengajar saya erti menjadi seorang sarjana serta tidak jemu-jemu membaca dan menyemak tesis ini. Terima kasih juga diucapkan kepada Dr. Tengku Sepora Tengku Mahadi penyelia bersama yang sedia meluangkan masa untuk berkongsi idea tentang tesis ini.

Penghargaan ini juga adalah untuk Profesor Morshidi Sirat, bekas Dekan Pusat Pengajian Ilmu Kemanusiaan (PPIK) dan Profesor Madya Dr. Norizan Md. Noor, Dekan PPIK yang sentiasa menyokong dan percaya akan kebolehan saya untuk meneruskan pengajian ini. Kepada rakan-rakan di PPIK yang banyak memberi sokongan dan nasihat : Profesor Madya Dr. Hassan Naziri Ismail, Dr. Siti Hajar Che Man, Dr. Zahrah Ghafur, Dr. A.G Aniswal, Dr. Salasiah Che Lah, Dr. Rokiah Awang, Dr. Leelany Ayub, En. Zainuddin Ghazali, Pn. Zaini Zainon, Pn. Azmah Mansor dan Pn. Paridah Mydin – terima kasih!

Penghargaan juga diberikan kepada pihak Measat Broadcasting Network Systems Sdn. Bhd (ASTRO): En. Shah Feisal, Pn. S. Thilagavathi, Cik Norkhairiah Md. Noor, Cik Goak Soo Mee, Pn. Zurim Khalid ; NATSEVEN TV Sdn. Bhd (NTV 7): Pn. Zohara Gany Batusha, En. Raini Karim, Pn. Norizan, Pn. Azizah ; Sistem Televisyen Malaysia Berhad (TV3) : Cik Mariam Salleh, Pn. Inida Idris, Cik Kanita

Bahadun dan Radio dan Televisyen Malaysia (RTM) khususnya TV2 : En. Yusuf Ismail, En. Yusuf Khir serta Pn. Zahrah Ramli.

Sekalung penghargaan juga saya hulurkan kepada warga Sekolah Alam Shah (SAS), Kuala Lumpur (sekarang SAS Putrajaya) : Tn. Hj. Yusuf Othman & keluarga, Tn. Hj. Idrus Abd. Rahim & keluarga, Pn. Murizah Muhamad, Pn. Aini Farin, Pn. Zaiton Kassim, Zaidi dan Nik Anita serta bekas pelajar SAS yang menjadi sebahagian daripada responden kajian ini ; rakan-rakan di Sek. Men. Sains Tun Syed Sheh Shahabudin (SMTSSS), Bukit Mertajam : Tn. Hj. Ibrahim Mohamad & keluarga, En. Pauzi Omar & keluarga. Saya juga merakamkan terima kasih kepada Pn. Wan Amizah Wan Mahmud (dulunya dengan Akademi TV3/Malaysia Intergrated and Interactive Media), rakan-rakan di Persatuan Penterjemah Malaysia (PPM) : Prof. Abdullah Hassan, Pn. Saodah, Pn. Faikha, Pn. Rohaya & Cik Suzana.

Terima kasih juga diucapkan kepada rakan-rakan di Pusat Bahasa dan Terjemahan : Kak Yani, Kak Ani, Hasmidar, Noni, Eza, Mawar, Ummu, Wan Ida Rahimah, En. Murad, Kak Kamariah dan Pn. Rohani Jaafar yang banyak membantu. Penghargaan ini juga adalah untuk Datin Hjh. Fazia Ali, Kak Jah, Kak Mas (Institut Pengajian Siswazah, USM ), dan En. Arman Hadi (Jabatan Pendaftar, USM).

Kepada En. Azman Abdullah & keluarga, En. Hazrami Mohd. Ilham, Kak Nani (Pusat Pengajian Komunikasi), terima kasih kerana sentiasa memberikan sokongan. Untuk Ayahanda Hj. Omar Muhamad & Hj. Abdullah Salleh, bonda Hjh Che Yam Mahmud & Pn. Hjh. Siti Aishah Mohamad, adinda Tini & Anis, Ben, anakanda Asyif Amirulnaim & Afi Basysyar – terima kasih semua kerana

menyokong dan memahami. Kepada Tn. Hj. Abd. Adzis Abas dan Pn. Hjh Roos :  
terima kasih banyak-banyak.

Penghargaan ini juga dipanjangkan kepada individu yang terlibat secara langsung  
dan secara tidak langsung yang namanya tidak dinyatakan di sini : 'Hanya Allah  
sahaja yang dapat membalas jasa baik anda dan semoga Allah sentiasa  
melindungi anda kalian'.

# SENARAI KANDUNGAN

Penghargaan	iii
Senarai Jadual dan Rajah	x
Senarai Lambang dan Kependekan	xi
Abstrak	xii
<i>Abstract</i>	xiv
1.0 PENGENALAN	1
1.1 Latar Belakang dan Penyataan Masalah	
1.1.1 Sejarah Penterjemahan di Malaysia	3
1.1.2 Kajian dalam Bidang Penterjemahan Audiovisual	12
1.1.3 Penterjemahan dalam Program Televisyen	17
1.1.4 Wacana Audiovisual	22
1.1.5 Senario Pensarikataan di Malaysia	24
1.2 Tujuan Kajian	31
1.3 Persoalan Kajian	31
1.4 Tentang Mesej dan Penterjemahan	32
1.5 Kerangka Teori	35
1.6 Bidang Kajian	36
1.7 Kaedah Analisis	37
1.8 Batasan Kajian	39
1.9 Organisasi	41
2.0 LATAR BELAKANG TEORITIS	44
2.1 Pengenalan	
2.2 Halliday dan Hasan (1976), Brown dan Yule (1983), Coulthart (1985) dan Hoey (1991)	45
2.3 Poyatos (1993) dan Nord (1997)	61
2.4 Luyken et al.(1991), Gambier (1994), Gottlieb (1994) dan Gambier dan Gottlieb (2001) tentang Pemindahan Bahasa Audiovisual	69
2.5 Snow (1983)	87
2.5.1 Organisasi dan Penjadualan Mesej (Sintaksis)	88
2.5.2 Rentak dan Tempo Persembahan Strategi (Infleksi)	90
2.5.3 Ciri-ciri Istimewa Perbendaharaan Verbal dan Gerak Isyarat Bukan Verbal	91
2.6 Fishman dan Greenfield (1968/1970) dan Fishman (1972)	93
2.7 Catford (1965), Vemeer (1984) dalam Nord (1997) serta Hatim dan Mason (1990) dan Hatim (2000, 2001) tentang Strategi Penterjemahan	96
2.7.1 Catford (1965)	96
2.7.2 Vermeer (1984) dalam Nord (1997)	97
2.7.3 Hatim dan Mason (1990) dan Hatim (2000, 2001)	101
2.8 Nida (1964), Nida dan Taber (1974) dan Newmark (1981,1988)	102
2.8.1 Nida (1965) dan Nida dan Taber (1974)	102

2.8.2	Newmark (1981,1988)	103
3.0	PERANTI LINGUISTIK DALAM SARI KATA	108
3.1	Pengenalan	
3.2	Kepadanan Tekstual : Kohesi	109
3.2.1	Kohesi Tatabahasa	
3.2.1.1	Rujukan	
3.2.1.2	Penggantian	117
3.2.1.3	Elipsis	122
3.2.1.4	Kata Penghubung	127
3.2.2	Kohesi Leksikal	134
3.2.2.1	Pengulangan Leksikal Mudah	135
3.2.2.2	Pengulangan Leksikal Kompleks	140
3.2.2.3	Parafrasa Mudah	145
3.2.2.4	Parafrasa Kompleks	149
3.2.2.5	Superordinat dan Hiponim	154
3.2.2.6	Rujukan Bersama	156
3.2.2.7	Kolokasi	159
3.3	Kepadanan Pragmatik : Koheren	162
3.3.1	Organisasi dan Penjadualan Mesej (Sintaksis)	165
3.3.1.1	Kitaran Berbeza Perlakuan Penonton	168
3.3.1.2	Organisasi Kandungan dalam Program	169
3.3.1.3	Turutan Teratur	181
3.3.2	Rentak dan Tempo Persembahan Strategi (Infleksi)	195
3.3.3	Ciri-ciri Istimewa Perbendaharaan Verbal dan Gerak Isyarat Bukan Verbal	197
3.4	Kesimpulan	208
3.4.1	Kesan Kohesi Terhadap Makna	
3.4.2	Kesan Koheren Terhadap Makna	210
4.0	PENTERJEMAHAN PARABAHASA	213
4.1	Pengenalan	
4.1.1	Nada	214
4.1.2	Kualiti Suara	220
4.1.3	Tempo	235
4.1.4	Cara Pertuturan	240
4.1.4.1.	Ketawa	241
4.1.4.2.	Menangis	246
4.1.4.3.	Mengeluh	249
4.1.4.4.	Batuk dan Berdehem	
4.1.5	Onomatopia	252
4.2	Elemen Implisit Parabahasa dalam Dialog	260
4.3	Tesaurus Variasi	269
4.4	Kesimpulan	273
5.0	PEMAHAMAN DAN PENERIMAAN PENONTON	277
5.1	Pengenalan	
5.1.1	Soalan yang Dikemukakan	
5.1.2	Skala Pengukuran	278
5.1.3	Responden	279

5.1.4	Sampel yang Terlibat	281
5.2	Rasional Tinjauan dan Asas Penyediaan Soal Selidik	282
5.3	Dapatan Soal Selidik	284
5.3.1	Kecenderungan Umum Penonton	284
5.3.1.1	Pilihan Program	
5.3.1.2	Faktor-Faktor yang Mempengaruhi Pilihan Penonton	285
5.3.1.3	Bahasa yang Digunakan dalam Program Yang Ditonton	286
5.3.1.4	Sikap Penonton Terhadap Kaedah Pemindahan Bahasa yang Khusus	287
5.3.2	Aspek Teknikal	291
5.3.3	Aspek Pemahaman dan Penerimaan Penonton	296
5.3.4	Analisis Faktor dan Analisis Kelompok	302
5.3.4.1	Maklum Balas Responden Berdasarkan Bangsa Terhadap Variabel	305
5.3.4.2	Maklum Balas Responden Berdasarkan Umur Terhadap Variabel	306
5.3.4.3	Maklum Balas Responden Berdasarkan Penggunaan Bahasa Inggeris Harian Terhadap Variabel	307
5.4	Faktor Penentu Pemahaman dan Penerimaan Penonton terhadap Pemindahan Bahasa dalam Televisyen	308
5.4.1	Aspek Teknikal	309
5.4.2	Aspek Linguistik dan Budaya	313
5.4.2.1	Pengguguran Item Linguistik Dialog Bahasa Sumber	314
5.4.2.2	Pengekalan Item Linguistik Dialog Bahasa Sumber	318
5.4.2.3	Mengubahsuai Struktur Sintaksis	321
5.4.2.4	Pengucapan Dialek dan Slanga	324
5.4.2.5	Penggunaan Bahasa Tidak Standard	325
5.4.2.6	Kata Pantangan	327
5.4.2.7	Penomboran	328
5.4.2.8	Elemen Linguistik bagi Budaya Khusus	329
5.4.3	Aspek Strategi Pemindahan Bahasa	331
5.5	'Rakan Penonton'	332
5.6	Kesimpulan	333
6.0	STRATEGI DALAM PENTERJEMAHAN MEDIA AUDIOVISUAL	339
6.1	Pengenalan	
6.2	Corak Pemilihan Strategi dan Prosedur Penterjemahan Audiovisual	345
6.2.1	Strategi Formal	
6.2.1.1	(a) Pengekalan dan Peminjaman	
	(b) Kualiti Suara Verbal yang Mempunyai Maksud Tertentu	347
	(c) Pemindahan Literal yang Kurang Berkesan	348
6.2.2	Strategi Komunikatif dan Dinamik	349
6.2.2.1	(a) Pengurangan	
	(b) Pengguguran	354
	(c) Pemindahan	365
	(d) Transposisi dan Perubahan	370
	(e) Penggantian	385

	(f) Modulasi	391
	6.2.3 Strategi Praktikal/Tindakan Bertujuan (Skopos)	395
	6.3 Kesimpulan	402
	6.3.1 Kesan Terjemahan Terhadap Makna dalam Program Audiovisual Televisyen	404
	6.3.1.1 Terjemahan Kurang	407
	6.3.1.2 Terjemahan Melampau	409
	6.3.1.3 Perubahan Makna	409
7	KESIMPULAN	417
	7.1 Pengenalan	
	7.2 Bagaimanakah Penanganan Peranti Linguistik oleh Penterjemah dalam Teks Sumber dan Teks Sasaran Menjejaskan Makna Sari Kata Output?	419
	7.3 Dapatkah Unsur Bukan Verbal : Parabahasa Ditangani dalam Penterjemahan dan Apakah Aspek-aspek Makna yang Terjejas?	422
	7.4 Dapatkah Pemahaman dan Penerimaan Pihak Pengguna Terhadap Sari Kata yang Dihasilkan Diukur?	424
	7.5 Bagaimanakah Strategi Penterjemahan dalam Penyediaan Sari Kata Mempengaruhi Kualiti Terjemahan Media Audiovisual?	426
	7.6 Penilaian Kerangka Teori yang Digunakan	432
	7.7 Cadangan Kajian Masa Depan	436
	7.8 Sumbangan	438

BIBLIOGRAFI  
GLOSARI  
LAMPIRAN

## SENARAI JADUAL DAN RAJAH

<b>Jadual</b>	1.1	Buku-buku Terjemahan Terbitan DBP Tahun 1980-1984	6
	1.2	Buku-Buku Terjemahan DBP Mengikut Bidang dari 1986-1995	6
	1.3	Judul Terjemahan Penerbit IPTA (1990-2003)	7
	1.4	Terbitan Judul Terjemahan Mengikut Tahun dan Bidang	9
	1.5	Jumlah Jam Tayangan bagi Program Tempatan dan Import yang Ditayangkan Di Televisyen Malaysia (Minggu/Jam)	18
	1.6	Stesyen Televisyen Malaysia : Rancangan dan Bahasa yang Terlibat dalam Penyediaan Sari Kata	25
	2.1	Fungsi dan Subfungsi Perilaku Paraverbal	68
	2.2	Jenis Transmisi dan Ciri-cirinya	75
	2.3	Dua Domain	96
	4.1	Perwakilan Variasi Verbal dan Visual Serta Contoh	258
	5.1	Program Televisyen yang Menjadi Pilihan Penonton	284
	5.2	Faktor Yang Mempengaruhi Pilihan Program	285
	5.3	Kecenderungan Penonton Terhadap Kaedah Pemindahan Bahasa Yang Khusus	288
	5.4	Alasan dalam Pemilihan Strategi Pemindahan Bahasa	288
	5.5	Pandangan Responden tentang Aspek Teknikal Sari Kata	291
	5.6	Aspek Pemahaman dan Penerimaan Penonton Terhadap Sari Kata	297
	5.7	Perhubungan antara Kelompok Bangsa dengan Variabel	305
	5.8	Perhubungan antara Umur dengan Variabel	306
	5.9	Perhubungan antara Penggunaan Bahasa Inggeris dengan Variabel	308
 <b>Rajah</b>	 2.1	 Contoh Profil Kohesi dalam Teks	 54
	2.2	Parabahasa	66
	2.3	Dua Kaedah Pemindahan Bahasa yang Digunakan Sekarang	77
	2.4	Susunan Linear Turutan Program Televisyen	89
	5.1	Perhubungan antara Bangsa dengan Variabel	306
	5.2	Perhubungan antara Umur dengan Variabel	307
	5.3	Perhubungan antara Penggunaan Bahasa Inggeris dengan Variabel	308
	5.4	Faktor yang Mempengaruhi Pemahaman dan Penerimaan Penonton	336
	7.1	Penyediaan Sari Kata Daripada Langkah <i>Spotting</i> Hingga Penyisipan.	427

## SENARAI LAMBANG & KEPENDEKAN

Lambang	Penerangan
STW	<i>Sabrina The Teenage Witch</i>
L&C	<i>Lois &amp; Clark : The New Adventure of Superman</i>
D&G	<i>Dharma &amp; Greg</i>
SF	<i>Seinfeld</i>
AMcB	<i>Ally Mc Beal</i>
⇒	pindah bahasa
∅	digugurkan/tidak diterjemahkan
^	Elipsis
≡	bermaksud sama
[...]	frasa dialog yang lain hadir di sini
BI	bahasa Inggeris
BM	bahasa Malaysia
BS	bahasa sumber
BSSR	bahasa sasaran
CCELD	Collins Cobuild English Language Dictionary
MMED	MacMillan English Dictionary for Advanced Learners
LDELIC	Longman Dictionary of English Language and Culture

### Kontur Intonasi

1	Tekanan paling rendah
2	Tekanan agak rendah
3	Tekanan agak tinggi
4	Tekanan paling tinggi

# ABSTRAK

# ABSTRAK

# ABSTRACT

# ABSTRACT

# LAMPIRAN

**Lampiran 1**

**PROGRAM TELEVISYEN**

**1-7 OKTOBER 2001 DAN**

**SARI KATA YANG**

**DISEDIAKAN**

